

die eigenschappen had hij blijk gegeven in zijn bekommernis om het lot van de Zulu's in Zuid-Afrika, in de kerkelijke strijd om de aard van (het gezag van) de Schrift en als beoefenaar van de bijbelwetenschap. Met name ten aanzien van de twee laatstgenoemde aspecten, die overigens ten nauwste verbonden zijn, had Kuenen een duidelijk oordeel. Van beide zullen we in dit artikel een impressie geven.

Ofschoon Colenso's naam in het bijzonder vanwege zijn betrokkenheid bij het wel en wee van de Zulu's voortleeft en om die reden in Zuid-Afrika nog steeds in ere wordt gehouden en ofschoon zijn maatschappelijke en politieke rol in 2003, honderdvijftig jaar na zijn wijding tot bisschop van Natal, aanleiding zal zijn hem in Zuid-Afrika te gedenken,¹⁰ roeren we het als eerste genoemde aspect hieronder niettemin slechts even aan. Het speelt geen directe rol in de relatie van Kuenen met Colenso. Met het oog op een juist beeld van Colenso mag het echter niet geheel onvermeld blijven.

Als eerste bisschop van Natal was Colenso niet alleen belast met de geestelijke zorg voor de Engelsen aldaar, maar ook verantwoordelijk voor de zendingsarbeid onder de autochtone bewoners. Zijn missionaire taak nam hij uiterst serieus. Hij leerde hun taal, wijdde zich aan de vertaling van de Bijbel in Zulu en verdiepte zich in de problemen van het zendingsveld. Zo onder meer in de vraag of van bekeerde autochtonen gevergd mocht worden hun polygame leefwijze op te geven. Mede ten gevolge van zijn missionaire arbeid ontstond bij hem kritiek op gangbare theologische voorstellingen, ook met betrekking tot de Schrift. In de laatste tien jaar van zijn leven reikte Colenso's bemoeienis met de Zulu's verder dan de geestelijke zorg voor hen. Diep geraakt door het onrecht de Zulu's aangedaan door het koloniale gouvernement en het gewelddadige militaire optreden tegen hen, bepleitte Colenso hun zaak tot bij de regering in Londen toe. Het maakte hem tot een gehaat mens onder zijn landgenoten in Zuid-Afrika.

Maar laten we de draad van ons artikel opnemen en onze aandacht wijden aan Colenso als theoloog en bijbelgeleerde. We laten onze beschrijving van hem in die kwaliteiten voorafgaan door een schets van de situatie, waarin Colenso verkeerde op het moment dat hij en Kuenen met elkaar in contact kwamen en een levenslange vriendschap ontstond.

Beschuldigd van heterodoxie

In mei 1862 arriveerde Colenso met zijn gezin in Engeland na een verblijf van zeven jaar in Natal. De mare een heterodox theoloog te zijn was hem al vooruitgegaan. In 1861 had zijn commentaar op

Colensiana van de Dousa-afdeling behoort ook de brief van Mrs. Colenso (zie boven). Kuenens brieven aan Colenso zijn waarschijnlijk verloren gegaan ten gevolge van een brand, die Colenso's woning te Bishopstowe in september 1884 in de as legde. Uitgebreid besteed ik aandacht aan de correspondentie en de betrekkingen tussen beide mannen in mijn bijdrage aan J.A. Draper (ed.), *The Eye of the Storm: Essays on Bishop John William Colenso 150 Years after his Consecration as Bishop of Natal in 1853* (te verschijnen in 2003).

8. *De Gids*, 187, 190.

9. Colenso's leven en werk zijn beschreven door G.W. Cox, *The Life of John William Colenso, D.D. Bishop of Natal* (London, 1888); P. Hinchliff, *John William Colenso Bishop of Natal* (London etc., 1964); J. Guy, *The Heretic: A Study of the Life of John William Colenso 1814-1883* (Johannesburg/Pietermaritzburg, 1983). Vgl. ook Rees, *Letters*, en zie verder F. Deist, 'John William Colenso: Biblical Scholar,' *Old Testament Essays* 2 (1984), 98-132; Idem, 'Colenso, John William (1814-83),' in: J.H. Hayes (ed.), *Dictionary of Biblical Interpretation*, I (Nashville, 1999), 203-4; G. Mitchell, 'A Hermeneutic of Intercultural Learning: The